

# En regional digital agenda för Gävleborg 2015-2020

## Sammanfattning

Regeringen presenterade 2011 en digital agenda för Sverige som en nationell strategi för att på bästa sätt utnyttja de förutsättningar digitaliseringen ger.

Företrädare för dåvarande Regionförbundet region Gävleborg, dåvarande Landstinget i Gävleborg och Länsstyrelsen signerade i början av 2013 den nationella agendan vilket innebar att man ställde sig bakom regeringens mål att Sverige ska vara bäst i världen när det gäller att utnyttja digitaliseringens möjligheter. Man lovade också att utforma en digital agenda för länet.

Den Regionala digitala agenda för Gävleborg som presenteras här har föregåtts av möten med företrädare för olika organisationer i länet, till stor del offentliga men även andra.

Dokumentet är strukturerat utifrån ett antal inriktningar som ansetts särskilt viktiga och relevanta ur ett digitaliseringsperspektiv. De inriktningar som valts är "Vård och omsorg", "Utbildning och kompetens", "Digital delaktighet, Miljö och hållbarhet" samt "Inre effektivisering".

I anslutning till respektive inriktning beskrivs ett antal utvecklingsområden.

Avslutningsvis identifieras förutsättningar som bör vara etablerade på regional nivå för att aktiviteter kopplade till de strategiska utvecklingsområden som beskrivs ska bli genomförda.

Det lämnas förslag om att innehållet i agendan ska underhållas i form av minst en revidering under den period den avses gälla och att de olika aktiviteter som ska genomföras beskrivs i årliga aktivitetsplaner som utarbetas gemensamt och beslutas regionalt.

## Bakgrund

Hösten 2011 presenterade regeringen ett strategiskt dokument, *"IT- i människans tjänst – en digital agenda för Sverige"*.

Baserat på fyra strategiska perspektiv; *lätt och säkert att använda, tjänster som skapar nytta, det behövs infrastruktur* samt *IT:s roll för samhällsutvecklingen* är visionen att *"Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter"*.

För att strukturera och stödja detta arbete erbjöds de samhällsaktörer som så önskade att etablera sig som signatärer vilket innebar att man ställde sig bakom regeringens ambition och förband sig att utforma en egen agenda inom sitt verksamhetsfält.

För två år sedan signerades den digitala agendan för vårt län av dåvarande Regionförbundet region Gävleborg, dåvarande Landstinget Gävleborg och Länsstyrelsen.

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Även andra aktörer har antagit strategier och handlingsplaner inom till exempel eFörvaltning (SKL<sup>1</sup>) och eHälsa (före detta CeHis<sup>2</sup>) som förutsätter samordnade aktiviteter på lokal och regional nivå.

Den Regionala digitala agendan ska göra det möjligt att närma sig de regionala utvecklingsmål som kommer till uttryck i den regionala utvecklingsstrategin, "Nya möjligheter, regional utvecklingsstrategi 2013-2020".<sup>3</sup>

Agendan blir därmed en del i det regionala utvecklingsarbetet.

Ambitionen att vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter kräver omfattande verksamhetsförändring i hela samhället, privat som offentligt.

Genomförandet sker i olika offentliga och privata verksamheter på lokal, regional och nationell nivå. Signatörerna har ansvar för sin egen verksamhet samt ett samordnande och stödjande ansvar för de aktiviteter som krävs för ett effektivt genomförande. Genomförandet bygger i hög grad på samverkan och gemensamt agerande.

Även om digitaliseringen gör det möjligt att effektivisera och minska kostnaderna innebär förändringsarbete kostnader som ofta inte täcks inledningsvis. Eftersom många organisationer är små och kan ställa begränsade medel till förfogande, är samverkan i de flesta fall en absolut nödvändighet.

## Vad betyder digitalisering?

Den betydelse som är aktuell här, kallas av Digitaliseringskommissionen för "Samhällelig digitalisering". Kommissionen ger följande beskrivning "*..den samhälls- och människoomvälvande process som gradvis blir allt svårare att över huvud taget särskilja från någon del av livet. Det innebär att individer och organisationer kan kommunicera och utbyta information med andra människor, organisationer och sin omgivning på helt nya sätt. Digitaliseringen och användningen av IT-baserade lösningar kan bidra till att öka tillgängligheten och effektiviteten både hos företag och offentlig förvaltning*"<sup>4</sup>

Eller som det, ännu mer tillspetsat, uttrycks i den nationella digitala agendan "Digitaliseringen förändrar alla delar av samhället och omkullkastar gamla sanningar".<sup>5</sup>

I grund och botten handlar det att utnyttja modern teknik som verktyg i offentligt och privat förändringsarbete.

---

<sup>1</sup> "Strategi för eSamhället" <http://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7164-674-3.pdf?issuusi=ignore>

<sup>2</sup> "Handlingsplan 2013–2018 Landstings, regioners och kommuners samarbete inom eHälsområdet". [http://www.cehis.se/images/uploads/Nyheter/Skrift\\_CeHis\\_handlingsplan\\_2013\\_2018\\_120615.pdf](http://www.cehis.se/images/uploads/Nyheter/Skrift_CeHis_handlingsplan_2013_2018_120615.pdf)

<sup>3</sup> RUS målområdena är "Stärkta individer", "Tillgängliga miljöer" och "Smart samverkan" på basen av kompetens och infrastruktur. <http://gammal.regiongavleborg.se/download/18.2ac36b3713ef1aa32b880001158/RUS+2013+%283%29.pdf>

<sup>4</sup> "En digital agenda i människans tjänst - en ljusnande framtid kan bli vår" SOU 2014:13

<sup>5</sup> Regeringen, "It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige"

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

## Syfte, varför en regional digital agenda?

Det är viktigt att

- Länets samlade resurser utnyttjas på bästa sätt genom samverkan.
- Digitaliseringens möjligheter utnyttjas så mycket som möjligt för att skapa effektivare och bättre verksamhet.
- De aktiviteter som genomförs regionalt går i linje med, och kan hämta kraft från satsningar som görs nationellt.
- Det etableras strategiska inriktningar i arbetet att ta till vara digitaliseringens möjligheter 2015-20.

## Utmaningar

När möjligheter som den nya tekniken erbjuder diskuteras är utgångspunkten ofta problem som måste lösas eller utmaningar som ska hanteras.

De problem och utmaningar som är aktuella i Gävleborg, avseende till exempel arbetsmarknad och utbildningsnivå, delas till stor del med andra regioner med liknande geografiska och näringsmässiga förutsättningar.

Med detta sagt är det dock värt att lägga märke till den samstämmighet som råder inom ett par områden bland de intressenter som deltagit i diskussionerna i samband med framtagningen av den regionala agendan.

I stort sett alla tar upp;

- Svårigheter att försörja privat och offentlig verksamhet med kompetent personal
- Svårigheter att långsiktigt finansiera välfärdsuppdraget bland annat i ljuset av en allt större demografisk obalans.

## Inriktningar

De processer som i den digitala agendan sammanfattas i begreppet digitalisering har påverkat samhället under lång tid och de har haft stor inverkan på det sätt som varor och tjänster produceras och levereras. Fram till början/mitten av detta decennium har det främst handlat om att effektivisera och förbättra interna processer i företag och offentlig verksamhet.

Trots att användningen av It-teknik påverkat samhällsutvecklingen sedan flera decennier är det rimligt att påstå att vi nu befinner oss i en situation med, till stor del, nya förutsättningar.

*Internet* och dess tillgänglighet via allt mer utbyggda *bredbandsnät* och en kraftigt ökad tillgång till *mobil teknik* har möjliggjort framväxten av en stor mängd publika *digitala tjänster*.

---

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Det är summan av detta tillsammans med en allt större förmåga och acceptans hos befolkningen som utgör grund för påstående i den nationella agendan att *"Digitaliseringen förändrar alla delar av samhället och omkullkastar gamla sanningar"*<sup>6</sup>

Skilda aktörer intar olika roller i denna utveckling som i grunden är global men som också kan förstås lokalt och regionalt.

Företagen styrs i hög grad av de förutsättningar som den nationella och internationella konkurrensen ställer upp.

Den offentliga verksamhetens påverkan sker på olika sätt. Några exempel;

- Som möjliggörare genom inflytande över samhällets grundläggande infrastrukturer t.ex. bredband och att via skola och utbildning påverka kompetensnivån vilket i sin tur ger förutsättningar för att bli framgångsrik i en digital värld, som användare eller som utvecklare av nya tjänster och produkter.
- I kraft av den service och de tjänster som erbjuds samhällets medborgare, vare sig det sker direkt eller indirekt via samhällsfinansierade tjänster som utförs av andra.
- I rollen som upphandlare/beställare där, som ett exempel, öppna IT-lösningar bör efterfrågas som gör det möjligt för även små, nystartade företag att vara med och konkurrera. Det kan också ske genom att göra offentligt skapade och lagrade data tillgängliga för de som vill skapa tjänster av olika slag.

Medborgarna slutligen väljer att använda, eller inte använda, de tjänster som erbjuds under förutsättning att de upplevs som nyttiga, tillgängliga och säkra.

En av de åsikter som ofta framförs är att Sverige är bäst i många avseenden när det gäller teknikanvändning men att vi inte ligger "i topp" när det gäller att ta tillvara teknikens möjligheter i form av samhällstjänster. Det gäller speciellt när flera offentliga organisationer behöver samverka för att tillgodose behov hos medborgaren.

Att vara *"bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter"* kan innebära många olika saker och det gör det nödvändigt att avgränsa och inrikta sig i formuleringen av en Regional digital agenda.

En ganska naturlig inriktning består i att agendan koncentreras på det som kan påverkas av det offentliga.

Den riktar dessutom in sig på områden där det är möjligt, nödvändigt och önskvärt att, med nytta för länets medborgare i fokus, åstadkomma ett gemensamt agerande.

---

<sup>6</sup> Regeringen, "It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige"

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Mot bakgrund av vad som sägs ovan riktar den regionala agendan därför in sig på följande områden; *Vård och omsorg, Utbildning och kompetens, Digital delaktighet, Klimat och miljö* samt *Inre effektivisering*.

Den sistnämnda inriktningen mot inre effektivisering handlar om sådant som syftar till att effektivisera verksamheternas egna processer. Det är viktigt att fortsätta genomföra aktiviteter av detta slag och utnyttja de nya möjligheter tekniken erbjuder eftersom de, även om de är osynliga för medborgarna, frigör resurser för de aktiviteter som behöver vidtas för att utveckla andra och mer publika, delar av verksamheten.

Tillgång till robust bredband med hög kapacitet för de länsinnevånare som har behov är avgörande för möjligheterna att utnyttja digitaliseringens möjligheter. Orsaken till att bredband inte pekas ut som ett fokusområde är att det sedan ett par år redan finns en Regional bredbandsstrategi och numera, i alla kommuner, även en lokal motsvarighet.

Tillgången till bredband är helt avgörande förutsättning för i stort sett allt som har med digitalisering att göra.

### Bredbandsstrategin

Alla som bor och verkar i Gävleborgs län ska ha möjlighet att ta del och dra nytta av det digitala samhälle som växer fram. En förutsättning för det är att det finns en väl utbyggd bredbandsinfrastruktur i länet med tillgång till bredband av hög kvalitet och hastighet.

I Gävleborgs län är en bredbandsstrategi framtagen med målet att 95 procent av företagen och 90 procent av hushållen ska ha tillgång till 100 Mbit/s år 2020. Enligt Post- och telestyrelsens bredbandskartläggning för 2013 hade 37 procent av företagen och 47 procent av hushållen i länet tillgång till den hastigheten. För att nå länets mål till år 2020 är det viktigt att det avsätts mer offentliga bidrag till bredbandsutbyggnaden så att nödvändig utbyggnad kan genomföras.

För att driva länets bredbandsutbyggnad framåt har en samverkansgrupp för bredbandsfrågor bildats där Länsstyrelsen, Region Gävleborg och länets kommuner ingår. I den grupperingen planeras länets bredbandsarbete utifrån bredbandsstrategi och handlingsplan. Möjliga samarbetsområden diskuteras och eventuella behov och risker utreds.

Om Gävleborg ska kunna hänga med i den digitala utveckling som sker omkring oss krävs det snabbt bredband i hela länet. Företagens och hushållens tillgång till bredband har stor betydelse för länets utveckling och attraktivitet.

Det finns ytterligare ett perspektiv som är generellt och det handlar om de *förutsättningar* som behöver finnas regionalt för att få saker att hända. Att omvandla visioner och målsättningar till praktisk verklighet.

Det handlar till exempel om *förutsättningar* när det gäller:

- Förtroende och tillit

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

- Organisation för samverkan
- Förmåga att leda och styra (för förändring)
- Kompetens
- Finansiering och gemensamt ägande

Dessa återkommer i slutet av agendan men först en beskrivning av de olika inriktningarna med tillhörande utvecklingsområden.

Beskrivningarna är allmänt hållna och tanken är att de ska ligga till grund för årliga handlingsplaner, framtagna i samverkan, där konkreta utvecklingsaktiviteter fastställs och mätbara mål sätts.

## Vård och omsorg

Det är få samhällssektorer där det finns ett så uppenbart behov av IT-stödd verksamhetsutveckling som det gör inom vård och omsorg.

Sedan många år har en mängd utredningar och rapporter presenterats som pekar på de utmaningar som vården och omsorgen kommer att ställas inför mot bakgrund av den demografiska utvecklingen i kombination med allt större möjligheter att behandla alltfler sjukdomar.

Det faktum att vi kommer att leva längre och att alltfler av våra sjukdomar och krämpor kommer att kunna behandlas innebär ökade krav när det gäller den långsiktiga finansieringen och personalförsörjningen av vård och omsorg. Ett län som vårt där utflyttningen bland yngre är betydande riskerar att drabbas särskilt i båda dessa avseenden<sup>7</sup>.

Det är många som funderat över hur dessa utmaningar ska hanteras. Tyngdpunkterna läggs lite olika men överlag finns en samstämmighet om att arbetssätten inom vård och omsorg kommer att behöva förändras på ett radikalt sätt och att modern teknik i de allra flesta fall är en avgörande möjliggörare eller katalysator<sup>8</sup>.

Den tekniska utvecklingen går snabbt och det kommer att erbjudas alltfler möjligheter men redan de verktyg som finns tillgängliga idag gör det möjligt att skapa nya arbetssätt som drar nytta av modern teknik för att på så sätt höja kvaliteten och effektivisera vård- och omsorgsarbete. Det kan till exempel handla om att åstadkomma en fungerande informationshantering i vårdprocesser som överskrider vårdnivå- och vårdgivargränser.

Vård- och omsorgsområdet är brett och de utvecklingsaktiviteter som kommer att bli aktuella omfattar många områden. Allt från rent kliniska tillämpningar (t.ex. läkarbesök på distans eller överföring av data från pacemakers direkt till journalen) till digitala välfärdstjänster i kommunernas äldreomsorg (t.ex. tillsyn nattetid med

---

<sup>7</sup> Den ljusnande framtid är vård – delresultat från LEV-projektet 2010, s. 24

<sup>8</sup> Se till exempel, Strategisk Innovationsagenda -eHälsa i hemmet

[https://www.sics.se/sites/default/files/pub/www.sics.se/upload/original\\_rapport\\_chalsa\\_1\\_2\\_uppslag\\_medel.pdf](https://www.sics.se/sites/default/files/pub/www.sics.se/upload/original_rapport_chalsa_1_2_uppslag_medel.pdf)

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

hjälp av video). Ett område som kommer att ge nya möjligheter är ett ökat eget patientansvar bland annat genom att patienterna får tillgång till sina egna journaldata.

Det är viktigt att uppmärksamma det mycket omfattande vård- och omsorgsarbete som utförs av anhöriga så att nya tekniska möjligheter skapas och blir tillgängliga även för denna ofta ganska osynliga kategori.

## Utvecklingsområden

- Allt utvecklingsarbete inom vård- och omsorg ska ha som utgångspunkt patientens/brukarens perspektiv där det handlar om en och samma vårdprocess oavsett byte av vårdgivare/vårdnivå. Det innebär till exempel att det måste finnas en fungerande informationshantering mellan kommun och region men även i relation till privata utförare. Arbetet med att åstadkomma en sammanhållen journalföring måste intensifieras.
- Möjligheterna att ta i bruk väl fungerande digitala verktyg för att öka kvalitet och effektivitet i omsorgen om äldre och handikappade bör ökas genom samverkan i alla led av införandet. Några exempel är införandet av digitala välfärdstjänster och mobila verktyg i det praktiska omsorgsarbetet.
- Det finns ett stort behov av att höja kompetensen när det gäller välfärdsteknologi och eHälsa. Det gäller personal och beslutsfattare på alla nivåer. Kompetensnivån kan höjas genom en systematisk och långsiktig utbildningssatsning som görs tillgänglig regionalt. Möjligheterna att regionalt kontinuerligt tillhandahålla viss stödjande kompetens, till i första hand kommunerna, bör övervägas<sup>9</sup>.
- Gävleborg är geografiskt till stora delar ett glesbygdslän. Flera län i norra Sverige har kommit längre när det gäller att använda digital och distansöverbyggande teknik i hälso- och sjukvårdens direkta patientarbete. Arbetet när det gäller sådana telemedicinska tillämpningar bör intensifieras även i vårt län.
- För att stimulera tjänsteutvecklingen inom vård- och omsorg är det angeläget att professionerna på ett systematiskt sätt ges möjlighet att, till exempel, samverka med tekniker och specialister inom tjänsteutveckling i skapandet av nya, innovativa vård- och omsorgstjänster, från idé till prototyp. Delvis ryms detta inom satsningar av det slag som brukar benämnas "Innovationsslussar" men tanken här är att, i lämplig samverkan med industri och akademi, överväga skapandet av ett "tjänstelab" där även grundläggande utvecklingsresurser är tillgängliga.
- Alla möjligheter att göra patienterna mer delaktiga i sin egen vård och omsorg måste tas tillvara. Avgörande är t.ex. digital tillgång till den egna journalen men det är också viktigt att kommunikationen mellan de olika vård- och omsorgsgivarna och med patienterna, så långt som möjligt, kan skötas digitalt.

---

<sup>9</sup> Se till exempel, "Strategisk Innovationsagenda -eHälsa i hemmet"

[https://www.sics.se/sites/default/files/pub/www.sics.se/upload/original\\_rapport\\_chalsa\\_1\\_2\\_uppslag\\_medel.pdf](https://www.sics.se/sites/default/files/pub/www.sics.se/upload/original_rapport_chalsa_1_2_uppslag_medel.pdf)

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

- I allt tillhandahållande av system bör öppna IT-lösningar eftersträvas så långt som möjligt. Det finns många fördelar med detta, som exempel kan nämnas ökade möjligheter för mindre aktörer att konkurrera men också att det för verksamheten ökar möjligheterna att framtidssäkra sin investering genom att det oftast blir enklare att, över tiden, utveckla/byta ut delar av lösningen.

## Utbildning och kompetens

Det finns många skäl att i ett dokument med den här inriktningen ägna utrymme åt frågor som har att göra med kompetens och utbildning.

Alla kommuner har i diskussionerna om den regionala agendan tagit upp befintliga och förväntade svårigheter att rekrytera personal med rätt kompetens. Detta gäller i den egna verksamheten men också för de företag som är verksamma på orten. Frågor som har med kompetensförsörjning att göra upplevs av många länsaktörer som ett avgörande hinder för utveckling.

Det finns i länet, speciellt bland pojkarna, en svag utbildningstradition.

Övergångsfrekvensen till högskolan tillhör de lägre i en nationell jämförelse och tillgången till högutbildad arbetskraft är lägre än på andra håll<sup>10</sup>.

Sannolikt beror detta till viss del på att de näringar som traditionellt erbjudit arbete inte i någon högre utsträckning efterfrågat högre utbildning<sup>11</sup>. Dessa företag flyttar nu många gånger sin verksamhet till andra länder eller så ökar kunskapsinnehållet i den verksamhet som bedrivs. I båda fallen behöver det finnas god tillgång till kompetent arbetskraft för att ta de nya jobb som skapas i nya och befintliga företag, jobb där ett utvecklat IT-kunnande oftast är en nödvändighet.

Utbildningsnivån behöver generellt sett bli bättre inom de flesta utbildningsområden. För att ta tillvara digitaliseringens möjligheter behöver alla yrkesgrupper höja sin kompetens när det gäller digitala arbetssätt, det gäller såväl snickaren med eget företag som den anställde i en lite större verksamhet oavsett bransch.

Det finns skillnader mellan grupper som behöver uppmärksammas. Pojkar utbildar sig generellt sett i mindre utsträckning men när det gäller utbildning inom teknik och IT är flickor sämre representerade. Detta gäller i särskilt hög grad bland de som är utrikesfödda.

Sammantaget leder detta till att de mänskliga resurser som finns i länet inte utnyttjas fullt ut.

Den höjning av utbildningsnivån som omtalas ovan kräver insatser på alla nivåer, från förskola till högskola. IT är i det sammanhanget både ett mål och ett medel.

Det är numera en sanning att IT som pedagogiskt verktyg, rätt använt, kan öka den pedagogiska kvaliteten. Men lika viktigt är att, i alla utbildningar, ge eleverna/studenterna ett utbildningsinnehåll som ökar deras förmåga att verka i en

---

<sup>10</sup> "Nya möjligheter, regional utvecklingsstrategi 2013-2020" s. 55

<sup>11</sup> Ibid



Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

digital värld vilket innebär förberedelser i egenskap av såväl konsument som producent. I många länder, med början i Storbritannien, införs nu programmering och liknande moment som ett skolämne. Detta görs baserat på insikten att någon grad av mer utvecklad förståelse inom detta område krävs för framgång i den digitala värld som växer fram.

Trots att datorer funnit i skolan sedan mer än 20 år har ganska lite av de grundläggande arbetsätten förändrats. Det är fortfarande i hög grad en verksamhet som drivs av entusiaster, kompetensen och insikten hos skolledare och annan personal varierar kraftigt.

Det är ingen vågad gissning att påstå att ett större genombrott inom området kommer att ske under den närmaste femårsperioden och där måste skolorna i Gävleborg finnas med.

IT är, som redan sagts, både ett mål och ett medel inom utbildningsområdet. Det som sägs här ska därför ses som en komplettering till det som framförs i andra regionala inriktningsdokument, främst ”Kompetensprogram för Gävleborg 2014-2020”.

### Utvecklingsområden

- Den digitala kompetensen hos lärare och skolledare bör höjas kraftigt. Eftersom det är stora skillnader mellan individer, kommuner och skolor bör kompetensutvecklingen organiseras så att goda idéer och erfarenheter i så hög utsträckning som möjligt tas till vara. Det är särskilt viktigt att se och stödja den centrala roll skolledarna spelar för en långsiktig utveckling.
- Kostnads- och kompetenskrävande resurser (t.ex. lärplattformar, digitala läromedel) bör så långt som möjligt tillhandahållas på regional basis eller där det inte är möjligt upphandlas gemensamt.
- Distansöverbyggande teknik ska utnyttjas för att kunna tillhandahålla utbildning i ämnen där deltagarna är spridda eller för att utnyttja den allra bästa kompetensen utan att deltagarna behöver resa. Detta gäller i grundskolan och gymnasiet men främst kanske inom högskolan. Såväl högskolan som länets kommuner har en lång tradition av att använda lokala utbildningsmiljöer, som ett stöd i distansutbildning. Även om en ökande mängd utbildning erbjuds ”worldwide” helt och hållet via Internet från de ledande universiteten<sup>12</sup> har lokala utbildningsmiljöer fortfarande en viktig funktion att fylla för många utbildningsbehov.
- Så långt det är möjligt bör skolorna i Gävleborgs län (på alla nivåer och anpassat till elevernas förmåga) börja föra in moment i undervisningen som skapar en djupare förståelse av digital teknik som samhällsförändrare. Skolan måste i framtiden komplettera det nu gällande ”konsumentperspektivet” på IT med ett

---

<sup>12</sup> Bland annat i form av så kallade MOOC (Massive Online Open Course)

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

”producentperspektiv”. Billiga och flexibla enkortsdatorer är ett verktyg som ofta används inom detta område.<sup>13</sup>

## Digital delaktighet

Omkring en miljon människor använder ännu inte Internet eller använder det mycket sällan. Ungefär 10 % av landets invånare är alltså inte digitalt delaktiga och drar inte nytta av digitaliseringens möjligheter. Mot bakgrund av att ungefär hälften av landets tvåringar använder Internet i någon utsträckning är det relevant att utgå ifrån andelen av hela befolkningen.<sup>14</sup>

Digital delaktighet kan definieras på olika sätt men det krävs insatser inom åtminstone tre områden om man vill öka andelen digitalt delaktiga medborgare (detsamma gäller i hög utsträckning företag åtminstone så länge det handlar om mindre företag).

- Kompetens när det gäller användning och åtkomst till digitala resurser. Det kan handla om utbildning men även om praktiskt användarstöd i olika former.
- Tillgång till väl fungerande datanät med nödvändig kapacitet för aktuella tjänster. Tillgången till nät och andra tekniska resurser måste dessutom göras ekonomiskt tillgängliga för grupper med begränsade ekonomiska resurser som t.ex. vissa äldre.
- Tillgång till relevanta och lättanvända digitala tjänster (majoriteten av de som inte använder Internet uppger som skäl ”ointresse” vilken talar för att de saknar, eller upplever sig sakna, praktisk nytta).

Att öka den digitala delaktigheten skapar nytta för den enskilde, till exempel när det gäller att delta i den demokratiska processen, men det är lika mycket en förutsättning för samhälle och företag när det gäller att dra nytta av digitaliseringens möjligheter.

Kampanjen DigiDel 2013 redovisar i sin slutrapport<sup>15</sup> en mängd data (även samhällsekonomiska) som stödjer ovanstående synsätt och det är viktigt att, när nu kampanjen är avslutad, driva arbetet vidare i bred samverkan mellan offentliga och ideella aktörer.

Digitaliseringen erbjuder möjligheter att göra kultur i olika former tillgänglig för grupper och individer som av geografiska eller andra skäl annars inte kan delta. På många håll erbjuds redan nu tillgång till nationella och internationella kulturyttringar men för stora grupper äldre och funktionshindrade är det många gånger lika viktigt att göra även lokala och regionala aktiviteter tillgängliga.

---

<sup>13</sup> En produkt med bakgrund på Cambridgeuniversitetet som ofta används är en enkortsdator vid namn ”Raspberry Pi”. [www.raspberrypi.org/](http://www.raspberrypi.org/)

<sup>14</sup> IIS-stiftelsen. <http://www.internetstatistik.se/artiklar/bestall-svenskarna-och-internet-2014-i-tryckt-format/>

<sup>15</sup> Ökad digital delaktighet Förslag från Digidel 2013, [http://www.digidel.se/wordpress/wp-content/uploads/digidel\\_slutrapport.pdf](http://www.digidel.se/wordpress/wp-content/uploads/digidel_slutrapport.pdf)

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Förutom att det ur demokratisynpunkt är angeläget att så långt som möjligt erbjuda likvärdiga möjligheter finns ökande mängd forskningsbelägg för att det även har en tydlig hälsoeffekt

Samma synsätt kan tillämpas på det kulturarv som finns i museer och samlingar och som än så länge bara i begränsad utsträckning är digitalt tillgängligt.

## Utvecklingsområden

- I slutrapporten för Digidel 2013 föreslås bland annat att det i kommunerna ska etableras så kallade e-serviceverkstäder. De ska vara en plats där det är möjligt att få hjälp och stöd både när det gäller tillgång till utrustning och praktisk handledning. De lokala förutsättningarna varierar men naturliga aktörer är till exempel biblioteken, lärcentra, studieförbund och andra ideella organisationer. Det är nödvändigt att samhällsaktörer som etablerar e-tjänster inbegriper detta i sin planering.
- Med anledning av de möjligheter den digitala utvecklingen skapar inom kultursektorn bör regionala aktörer sträva efter att tillvarata möjligheter att via streaming och andra sätt att distribuera innehåll på distans och på samma sätt även ge tillgång till skapandeprocesser och debatter inom kulturvärlden.
- Den digitala tillgången till det kulturarv som idag finns i museer och andra samlingar kan öka inte minst genom etablerandet av bra samverkansformer mellan privata, offentliga och ideella aktörer.
- Länet har sedan 2012 en regional bredbandsstrategi och arbetet har drivits vidare vilket bland annat innebär att alla kommuner i dagsläget har antagit lokala strategier. Det är viktigt att med kraft driva arbetet vidare och då även försöka etablera nya möjligheter i de situationer där samhället är den som behöver ge tillgång till datanät för att distribuera tjänster till medborgaren.

## Klimat och miljö

Samhället står inför stora klimat- och miljöutmaningar. För att möta dessa utmaningar har EU fastställt klimat- och energipolitiska mål. Till 2020 ska utsläppen av växthusgaser minska med 20 procent jämfört med 1990. Förbrukningen av primärenergi ska minska med 20 procent och andelen förnybar energi ska öka till 20 procent. Sveriges mål är att till 2020 åstadkomma en 40 procentig minskning av växthusgaserna, en 20 procentig energieffektivisering och att andelen förnybar energi ska uppgå till minst 50 procent av den totala energianvändningen 2020.

Digital teknik kan enligt beräkningar som gjorts minska koldioxidutsläppen inom framförallt byggande, boende, energi och transporter med upp till 15 procent fram till 2020. Digitaliseringen är därmed ett viktigt verktyg för att uppnå våra klimat- och miljömål.

Gävleborg har delvis gles befolkning och stora avstånd vilket för många innebär långa avstånd till arbete, studier och service. De omfattande förändringarna på

---

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

arbetsmarknaden innebär att allt fler länsinnevanare pendlar kortare eller längre sträckor till arbete.

Det är ur hållbarhetssynpunkt viktigt att en större andel av pendlingen i länet och till angränsande arbetsmarknader sker kollektivt. Det är önskvärt att det går att utnyttja restiden för arbete. Detta är särskilt viktigt för de som genomför längre pendlingsresor.

Det är också viktigt att, där det är möjligt, ersätta transporter och resor med olika digitala lösningar, t.ex. genom en ökad användning av videokonferenser. Det gäller för såväl arbetsresor som när man som medborgare behöver komma i kontakt med service av olika slag.

Arbetsmarknaden präglas sedan länge av övergången från industrisamhälle till tjänstesamhälle. Ur miljösynpunkt och på andra sätt har detta särskilt stor betydelse för Gävleborg som varit, och delvis fortfarande är, präglad av en stor andel tung processindustri. Ett ökat inslag av tjänsteproduktion innebär minskad miljöbelastning med det förutsätter att digitaliseringens möjligheter kan utnyttjas fullt ut i produktion, distribution och marknadsföring. Inom exempelvis besöksnäringen är digitaliseringen en förutsättning för utvecklingen av näringen.

De klusterbildningarna med inriktning mot sensorer och geografiska informationssystem som finns i länet kan genom teknik- och tjänsteutveckling bidra till ett mer hållbart län när det gäller miljö och folkhälsa bland annat kopplat till byggande och boende men även till andra områden.

Den kraftigt ökande användningen av digital utrustning innebär inte enbart positiva effekter för miljön. Produkterna i sig innebär miljörisiker i flera led av sin livscykel, från tillverkning till skrotning och återvinningen. Dessa effekter är till stor del globala medan användningen medför en betydande lokal påverkan främst kopplad till användningen av energi. I båda fallen kan en medveten upphandling i företag och offentliga verksamheter påverka i positiv riktning.

### Utvecklingsområden

- Företag och offentliga organisationer bör i sin upphandling av digitala produkter och tjänster kräva att leverantörerna lever upp till specificerade miljökrav (baserade på tillgängliga standarder där det är möjligt). I andra typer av upphandlingar bör det ställas krav på leverantörerna att använda tillgänglig teknik för att uppnå högt ställda miljömål.
  - En mer storskalig IT-drift i offentlig sektor skapar förutsättningar för miljömässigt mer effektiva lösningar och bör stegvis åstadkommas genom en större användning av gemensamma lösningar.
  - Ett allt större inslag av tjänster i det som produceras i länet innebär i många fall miljövinster men utvecklingen är helt beroende av att det finns tillgång till välfungerande bredband med tillräckligt hög kapacitet.
-

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

- Arbetsätten i företag och organisationer bör förändras så att de i större utsträckning drar nytta av möjligheterna att ersätta resor med digitala möten. Även kommunikation i form av t.ex. traditionell post bör i stor utsträckning ersättas med digitala motsvarigheter.
- Den kombination av kunskaper inom sensorteknik och GIS som finns i länet har förutsättningar att kunna leverera tjänster och produkter som gör det möjligt att uppnå miljömålen. Tänkbara områden skulle kunna vara energieffektivisering eller tjänster och produkter som ökar säkerhet och trygghet vid ensamarbete inom de gröna näringarna.
- För att ytterligare öka attraktiviteten hos kollektiva transportsätt när det gäller framförallt arbets- och utbildningspendling bör alla möjligheter att förbättra de digitala arbetsmöjligheterna på bussar och tåg tas till vara. Om det därigenom blir möjligt att utöka den tillgängliga arbetskraftsregionen är detta positivt miljömässigt och på andra sätt.

## Inre effektivisering

De offentliga aktörernas IT-stöd blir alltmer omfattande och komplext. Det kommer till allt fler integrerade system som ska fungera på ett säkert sätt i aktörernas datanät men i ökande utsträckning även i form av mobila applikationer, utanför detsamma. Behoven av tillgänglighet dygnet runt ökar.

Sammantaget innebär det att kostnaderna ökar kraftigt men också att det för de flesta kommuner blir mycket svårt eller omöjligt att upprätthålla den kompetensbredd som krävs.

Trots det finns fortfarande en mindre andel delade lösningar än vad som kan motiveras tekniskt och verksamhetsmässigt. En förklaring kan vara att det kortsiktigt och för enstaka aktiviteter kan vara svårt att motivera den ”extra” insats som krävs för att överväga alternativa arbetsätt även om den långsiktiga nyttan är uppenbar. Av det skälet är det viktigt att ledningen ger ett tydligt uppdrag/mandat och är beredd att skjuta till de medel som kan krävas för att inledningsvis etablera nödvändiga förutsättningar.

Det finns ett redan antal goda exempel på samverkan som kan utgöra inspiration, det gemensamma bibliotekssystemet (Helge) och den länsövergripande kommunikationsplattformen (Kommunmolnet).

## Utvecklingsområden

- Länets offentliga aktörer bör etablera ett arbetsätt som, om det inte finns starka skäl som talar emot, innebär att gemensamma lösningar blir förstahandsvalet när ny verksamhet/nya lösningar etableras. Även befintliga lösningar bör stegvis utvecklas i samma riktning.
    - Stegvis etablera gemensam drift av sina IT-stöd (ett regionalt datacenter).
    - I högre grad upphandla tillsammans för att bli starkare aktörer på marknaden och för att genomföra upphandlingar med högre kvalitet.
-

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

- Delvis som en konsekvens av ovanstående, enklare etablera gemensam verksamhet. I första hand kanske så kallade ”back-office-funktioner”.
- Inom både privat och offentlig verksamhet har digitala verktyg använts sedan ett par decennier. Den ökande användningen av IT-stöd inom i stor sett alla samhällsområden gör att det blir alltmer nödvändigt att finna väl fungerande former för digital arkivering av data som, i enlighet med lagar och förordningar, ska vara fortsatt tillgängliga. Detta är ett område där mycket återstår att göra och där samverkan kommer att vara en nödvändighet, inte minst av ekonomiska och kompetensmässiga skäl.
- ”Möteskulturen” bör ifrågasättas och modifieras så att en större andel av den nödvändiga kommunikationen sköts digitalt. Förutsättningarna för detta kommer att öka i och med att det skapas en länsövergripande plattform för videokonferenser.

## Förutsättningar

Många som deltagit i diskussionen om verksamhetsutveckling kopplat till digitalisering, har pekat på ett upplevt ”glapp” mellan den strategiska nivån där mål och inriktningar fastställs och den nivån där det praktiska arbetet utförs.

Det behöver skapas förutsättningar för att på ett effektivt sätt koppla ihop de strategiska utvecklingsområdena med det konkreta genomförandet, ofta i form av aktiviteter som genomförs i samverkan.

Det handlar om förmågor som, i det här sammanhanget, behöver finnas regionalt för att möjliggöra och stödja arbetet att ta tillvara digitaliseringens möjligheter i vårt län.

Nedanstående rubriceringar kan naturligtvis diskuteras och det finns starka inbördes beroende men de ger sammantaget en bild av förutsättningar som behöver etableras för att få till stånd en långsiktig och kraftfull utveckling i länet.

Vad som sägs här innebär inte på något sätt ett ifrågasättande av det självständiga beslutsfattandet på lokal nivå. Det svarar däremot mot en allt större insikt hos, bland annat förträdare för länets kommuner, att det kommer att krävas mer av gemensamt agerande bland annat när det gäller att ta till vara de möjligheter tekniken erbjuder.

## Förtroende och tillit

Det flesta av de aktivitetsområden som beskrivs i detta dokument förutsätter att olika organisationer i länet kan och vill agera tillsammans. Samverkan kan omfatta alla eller några länsaktörer men oavsett omfattningen krävs tillit för att en diskussion om samverkan över huvud taget ska komma till stånd.

Förtroende och tillit kan naturligtvis inte ”organiseras fram” men förmågan att lita på varandra byggs upp och förstärks genom gemensamt agerande.

Det låter som ett cirkelresonemang men en konsekvens är att det krävs mod hos inblandade parter för att våga utmana gamla och testa nya arbetssätt med risk att en och annan gång misslyckas men med möjligheten att bygga just förtroende och tillit.

---

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

## Organisation för samverkan, ledning och styrning

Den digitala agendan syftar till att ta tillvara digitaliseringens möjligheter genom ambitiös, uthållig och långsiktig verksamhetsutveckling för att även fortsättningsvis kunna erbjuda länets invånare kostnadseffektiva tjänster med hög kvalitet. Mycket av det som ska göras fodrar, som nämnts tidigare, ett gemensamt agerande inom områden där detta inte tidigare varit självklart.

Det krävs en regional struktur för samverkan.

Den behövs för att:

1. Möta de behov och de förväntningar som finns nationellt på en effektiv och handlingsberedd ”regional nivå” som kan tjäna som en brygga till lokala aktörer i olika sammanhang.
2. Erbjuder en arena för samverkansaktiviteter som initierats i länet.

De verksamhetsförändringar som krävs för att i ökande grad utnyttja digitaliseringens möjligheter är till sin natur långsiktiga.

Det tar tid att stegvis introducera nya synsätt och verktyg, den tekniska utvecklingen och andra omvärldsfaktorer förändrar kontinuerligt förutsättningar och möjligheter. Det innebär att kraven när det gäller organisation och beslutsfattande på den regionala nivån i motsvarande grad måste vara robust och tillgängligt över tid. Här spelar Region Gävleborg en avgörande roll som initiativtagare, samordnare och möjliggörare av ansatsarna i denna agenda.

## Kompetens

Vid sidan av ekonomiska medel är kompetens sannolikt den faktor som är mest begränsande när det gäller i stort sett alla utvecklingsområden i detta dokument. Det är och kommer att vara helt nödvändigt att kunna tillhandahålla kompetens inom olika områden, inte enbart tekniskt och för framförallt de mindre kommunerna. Det kan ske regionalt eller i samverkan med mer resursrika ”grannar”.

## Finansiering och ägande

Det finns redan en del resurser som ägs och utnyttjas gemensamt på regional nivå. Det finns skäl att tro att det kommer att uppstå nya behov av detta slag. Då blir det viktigt att kunna hantera avtal, finansiering och liknande på ett flexibelt sätt där alla eller några väljer att utnyttja gemensamma resurser. Upphandlingsreglerna i Lou erbjuder många gånger en särskild utmaning.

## Fortsatta arbete

Det här förslaget till Regional digital agenda för Gävleborgs län 2015-2020 har formulerats på basen av en stor mängd möten med länsaktörer av olika slag. De flesta har tillhört den offentliga sektorn men diskussioner har även förts med företrädare för till exempel Ung företagsamhet, Företagarna, Pensionärernas riksorganisation och Lantbrukarnas Riksförbund. Sammanlagt har omkring 120 personer deltagit, tjänstemän, politiker och företrädare för ideella organisationer.

**Dokumentnamn:****Dokument ID:****Giltigt t.o.m.:****Revisionsnr:**

De som bidragit med synpunkter har varit tydliga med att man önskar ett regionalt dokument med förutsättningar att faktiskt påverka beslutsfattandet när det gäller regionalt genomförda aktiviteter.

Mot bakgrund av vad som sägs ovan har ambitionen varit att utarbeta ett dokument som inte är orimligt omfattande men som ändå beskriver inriktningar och utvecklingsområden som är så relevanta och så pass allmänt hållna att de har förutsättningar att upplevas som viktiga under de närmaste 4-5 åren.

Det arbete som faktiskt ska göras, de aktiviteter som ska genomföras, måste läggas fast i aktivitetsplaner med kortare livslängd som utarbetas gemensamt och beslutas regionalt.

Området i sig är så snabbväxande att det vore naivt att tro att man i ett dokument av detta slag, för så pass lång tid, lyckas "fånga" alla eller ens alla de viktigaste utvecklingsområdena. Det innebär att även själva Agendan måste underhållas till exempel i form av minst en revidering under den period den är avsedd att gälla.

./ . Bilagor

Genomförande, hur har arbetet bedrivits, vilka har vi träffat osv. Projektorganisation (bilaga 1).

---